

training of personal and creative self-realization (group active form of music therapy), background music, meditative game, game-test "Know Yourself" (group receptive forms of music therapy), musical theater, musical improvisation games, communicative dance-games, musical drawing, musical stories (group integrated forms of music therapy). It has been emphasized, that the musical art through synthesis of musical and other types of therapy for children-clients, especially with disorders of psychophysical development, new ways of corrective influence opens up.

Key words: *rehabilitation potential, musical art, music therapy, organizational forms of music therapy.*

Відомості про автора

Вольнова Леся Миколаївна, доцент кафедри психосоматики та психологічної реабілітації, кандидат педагогічних наук, доцент, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

Volnova, Lesia Nikolaevna, Associate Professor of Department of Psychosomatics and Psychological Rehabilitation, MP Ph.D., Associate Professor, Dragomanov National Pedagogical University

E-mail: volnova1979@ukr.net

УДК 316.776. 34

Гаврилюк Д.О., Гомонюк В.О.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ТВОРЧОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВЧИТЕЛЯ ТА УЧНЯ В УМОВАХ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Гаврилюк Д.О., Гомонюк В.О. Психолого-педагогічні аспекти творчої взаємодії вчителя та учня в умовах індивідуального навчання. У статті розкрито психолого-педагогічні аспекти творчої взаємодії вчителя та учня в умовах індивідуального навчання. Зосереджено увагу на окремих аспектах творчої взаємодії, таких як: амбівалентність, особистісна зрілість, орієнтова-

ність на методи та технології в умовах реалізації концепції Нової Української школи.

Розглянуто наслідки деструктивної педагогічної взаємодії на основі аналізу низки причин об'єктивного та суб'єктивного характеру та запропоновано шляхи вирішення у напрямку орієнтації на психологічне благополуччя та ресурси особистості.

Виокремлено індивідуально-психологічні особливості вчителя, які потенційно можуть впливати на якість творчої педагогічної взаємодії в умовах індивідуального навчання: тип темпераменту, культура спілкування, стиль управління педагогічною діяльністю, ставлення до роботи, до учня, до колег, які позначаються на якості засвоєння знань, мотивації до їх отримання, бажанні відвідувати індивідуальні заняття.

Підкреслено саме ту сторону взаємодії, завдяки якій вчитель може надихати учня, викликати зацікавленість до свого предмета, глибше усвідомлювати та розуміти свій предмет, отримувати задоволення від процесу навчання та міжособистісної взаємодії з вчителем.

Зроблено висновок про те, що на практиці необхідно актуалізувати суб'єктний досвід учня, досвід його звичної активності, досвід взаємодії, операційний досвід, ураховувати функції і методи творчої педагогічної взаємодії з учнями.

Ключові слова: творча взаємодія вчителя та учня, індивідуальне навчання, амбівалентність, творчі методи взаємодії, Нова Українська школа.

Гаврилюк Д.А., Гомонюк В.А. Психолого-педагогические аспекты творческого взаимодействия учителя и ученика в условиях индивидуального обучения. В статье раскрыты психолого-педагогические аспекты творческого взаимодействия учителя и ученика в условиях индивидуального обучения. Сосредоточено на отдельных аспектах творческого взаимодейст-

вия, таких як: амбивалентність, личностная зрілість, орієнтованість на методи і технології в умовах реалізації концепції Нової Української школи.

Рассмотрены последствия деструктивного педагогического взаимодействия на основе анализа ряда причин объективного и субъективного характера и предложены пути решения в направлении ориентации на психологическое благополучие и ресурсы личности.

Выделены индивидуально-психологические особенности учителя, которые могут влиять на качество творческого педагогического взаимодействия в условиях индивидуального обучения: тип темперамента, культура общения, стиль управления педагогической деятельностью, отношение к работе, к ученику, к коллегам, которые сказываются на качестве усвоения знаний, мотивации к их получению, желании посещать индивидуальные занятия.

Подчеркнуто именно ту сторону взаимодействия, благодаря которой учитель может вдохновлять ученика, вызвать интерес к своему предмету, глубже осознавать и понимать свой предмет, получать удовольствие от процесса обучения и межличностного взаимодействия с учителем.

Сделан вывод о том, что на практике необходимо актуализировать субъективный опыт ученика, опыт его привычной активности, опыт взаимодействия, операционный опыт, учитывать функции и методы творческой педагогической взаимодействия с учениками.

Ключевые слова: творческое взаимодействие учителя и ученика, индивидуальное обучение, амбивалентность, творческие методы взаимодействия, Новая Украинская школа.

Актуальність дослідження. В наш час актуальною постала проблема індивідуального навчання, визначення шляхів та способів її ефективності. У зв'язку з тим, що сьогодні обговорюється питання прийнятності індивідуальної форми

навчання не лише для дітей з особливими освітніми потребами, а можливості її впровадження для усіх дітей. Водночас відмічається, що навіть займаючись вдома із вчителем індивідуально учень, який навчається за цією формою має в обов'язковому порядку пройти підсумкову атестацію у кінці кожного року у звичайному загальноосвітньому навчальному закладі.

Положення МОН визначає порядок зарахування осіб на індивідуальну форму навчання та організацію індивідуальної форми навчання для забезпечення права на здобуття повної загальної середньої освіти стосовно осіб, щодо яких може запроваджуватися індивідуальна форма навчання, а також осіб, щодо яких неможливо забезпечити навчально-виховний процес у загальноосвітніх навчальних закладах за груповою формою навчання, а також порядок оплати праці педагогічних працівників за проведення індивідуальної форми навчання.

Зважаючи на таку актуальність та практичну затребуваність зазначеної вище теми, на сьогодні постає питання готовності сучасного вчителя та учня до реалізації індивідуального навчання. Перш за все мається на увазі психолого-педагогічна готовність вчителя та учня до реалізації творчої взаємодії та її вплив на розвиток особистості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій у цьому напрямку. В цьому дослідженні ми спираємося на праці з вікової та педагогічної психології Л.С. Виготського, М.М. Зіновікової, А.В. Хуторського, Т.М. Зелінської та інших.

Праці вчених, які присвячені розкриттю психології творчості і педагогіки творчої взаємодії, творче сприйняття і мислення (В.О. Моляко, А.В. Хуторський, Д.Б. Ельконін та інші.)

А також праці зарубіжних авторів (Г. Рібо, П.К. Енгельмайер С.О. Груценберг. Працювали з різними напрямками дослідження творчості П.М. Якобсон, Д. Росмен - аналізували винахідницьку діяльність.

Мета статті: розкрити зміст творчої взаємодії та охарактеризувати можливість застосування творчих методів взаємодії між вчителем та учнем в умовах індивідуального навчання.

Виклад основного матеріалу. З індивідуальною формою навчання кожен так чи інакше мав можливість зустрітися віч-на-віч у процесі навчання у загальноосвітньому навчальному закладі чи у рамках приватних уроків з окремих навчальних дисциплін. І на власному досвіді, відчуті на собі потужний вплив індивідуально-психологічних особливостей вчителя: тип темпераменту, культура спілкування, стиль управління педагогічною діяльністю, ставлення до роботи, до учня, до колег, які позначаються на якості засвоєння знань, мотивації до їх отримання, бажанні відвідувати заняття у цілому.

Індивідуальна форма навчання здійснюється не лише у загальноосвітніх навчальних закладах, про що зазначено у відповідному положенні МОН.

Опиняючись у різних ситуаціях та обставинах, де доводилося взаємодіяти з учителем: на уроках, парах, індивідуальних заняттях, лекціях та інших, кожен зміг відчуті різну якість такої взаємодії. У рамках нашого дослідження ми розглядаємо соціально-психологічні аспекти взаємодії вчителя та учня в умовах індивідуального навчання у музичній школі.

Як між різними людьми, так і з різними вчителями під час спілкування утворюється контакт - тобто взаємодія. У рамках даної статті прагнемо підкреслити саме ту сторону взаємодії, завдяки якій вчитель зміг би більше надихнути учня, викликати зацікавленість до свого предмета, допомогти краще зрозуміти свій предмет, та знайти індивідуальні підходи до свого учня, які б допомагали йому не лише глибше усвідомлювати та розуміти свій предмет, а й отримувати задоволення від процесу навчання та міжособистісної взаємодії.

Кожен у свій час мав змогу порівнювати методи викладання різних вчителів та відчувати як позитивні так і негативні сторони такої взаємодії.

Зазначимо що вчитель є головною та важливою персоною при взаємодії з учнем. Від вчителя залежать перші враження учня про предмет, зацікавленість предметом. Від професійності компетентності вчителя, від уміння налагоджувати контакт з учнем та добирати особливі *індивідуальні методи* залежить якість та результативність їх спільної діяльності: різноманітні психологічні методи та прийоми, творчі завдання, і надання можливості кожному вільного самостійного вибору для учня, способів сприйняття різного роду інформації у процесі навчання. Це сприяє глибшому розумінню учнем навчального матеріалу та безпосередньо впливає на результат навчання, мобілізацію особистісних ресурсів учнів та сприяє подоланню лінощів.

В рамках ключової реформи Міністерства освіти і науки - Нової української школи йдеться про те, що головна мета – це створити школу, у якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувається зараз, а й вміння застосовувати їх у житті.

НУШ – це школа, до якої приємно ходити учням. Тут прислухаються до їхньої думки, вчать критично мислити, не бояться висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами. Водночас батькам теж подобається відвідувати цю школу, адже тут панують співпраця та взаєморозуміння.

Якщо ж аналізувати реальний практичний досвід навчання учнів у школі, у тому числі музичній, то він на сьогоднішній день не відображає тенденцій наближення до основних засад функціонування Нової Української школи. У першу чергу слід відмітити, що у музичній школі сьогодні працює багато вчителів передпенсійного та пенсійного віку, які демонструють усі ознаки емоційного вигорання, що неодмінно позначається на якості взаємовідносин вчителя з учнем. Оскільки працюють переважно з тією категорією дітей, яка вважається однією з найскладніших у аспекті кризового етапу становлення їх особистості. Але не лише цей фактор впливає на демократичність відносин з учнем, а ще й низький

рівень матеріального задоволення означених працівників, який спонукає до того, що вчителі виявляють різного роду незадоволеності спочатку до учня на уроці (у вигляді навішування ярликів: «Ти лінивий»), а потім і до батьків, з тим щоб спонукати останніх відвідувати платні заняття. У результаті дитина, яка з самого початку мала бажання навчатися у музичній школі, після таких стосунків з учителем відмовляється ходити до школи, уникаючи контакту та зустрічі з ним.

Слід відмітити, що в умовах індивідуального навчання створюється неоднозначна ситуація – з одного боку вчитель може приділити учневі більше уваги, ніж за групової форми навчання, більше часу на формування навички, а з іншого боку тиск на учня також збільшується, бо відсутні свідки (інші діти), які можуть донести іншим педагогам чи батькам факт реального психологічного тиску на дитину.

У музичній школі, та й у загальноосвітніх навчальних закладах також вчителі більше спираються на сильних учнів, які самостійно опановують нові знання, уміння, навички (відвідуючи платні додаткові заняття поза школою), а ті, хто відчувають реальні труднощі у процесі навчання залишаються поза увагою педагога. Тобто улюбленцями стають «навчені діти», успіхи яких можуть приписувати собі зі свого предмета вчителі. На стосунки вчителя із учнем має вплив і конкуренція між самими педагогами. Зокрема у музичній школі відомий учитель, віртуоз, до якого прагнуть потрапити на індивідуальне навчання здобуває свій статус через кількість успішних дітей, які на «відмінно» здають академконцерти, виступають на міжнародному рівні тощо. Але ж радіючи за зовнішні результати своїх дітей, батьки забувають про те, що академконцерт, чи перше місце у виступі їхньої дитини – це одиничні випадки, які хоча й запам'ятовуються, але не справляють такого суттєвого впливу на розвиток особистості їхньої дитини, як *повсякденні стосунки дитини з учителем на уроці* в умовах індивідуального навчання. А вони бувають надзвичайно жорстокі і принизливі, що позначається на самооцінці дитини, її ставленні до себе, довірі до світу у цілому. Тобто зовні

дитина може демонструвати значні успіхи, а внутрішньо через такі неякісні стосунки із вчителем втратити і якісні стосунки із самим собою, що є негативним чинником впливу на стан психологічного благополуччя підростаючої особистості.

Виходить, що ті принципи, які проголошені Новою Українською школою, залишаються лише на папері, а в реальності реалізуються у поодиноких випадках, переважно це приватні школи, в яких існує спеціальний профільний підбір педагогів, корпоративна культура та відповідна політика освітньої організації такого типу.

У школах цього типу вчителі використовують різні способи взаємодії зі своїми учнями. Головне для них – встановити контакт з дитиною, а через нього здійснювати змістове наповнення свого навчального предмета. І використовують способи та прийоми, які узгоджуються з індивідуально-психологічними особливостями учнів, для того аби поліпшити якість викладання свого предмета, та якнайкраще донести сутність предмета до свого учня. І така взаємодія називається творчою взаємодією.

В.О. Моляко під творчістю розумів процес створення чогось нового, для певного суб'єкта. Він вказує що творчість притаманна кожній людині. Він вважає, що основними характеристиками творчої людини є прагнення до оригінального, нового, високий рівень знань і умінь аналізувати явища, порівнювати їх.

Відповідно творча взаємодія - це процес взаємодії, який включає в себе нові методи які можуть періодично оновлюватися, або постійно створюватися чи доповнюватися.

У процесі індивідуального навчання це означає, що ми можемо до відповідних способів чи прийомів використовуваних на уроці активно залучати досвід учня – з повсякденного життя, з досвіду вивчення інших предметів, хоббі, що сприятиме реалізації педагогіки партнерства у процесі творчої взаємодії з учнем на уроці.

М.М. Зіновкіна відокремила що особистісно орієнтована педагогічна взаємодія - це спілкування суб'єктів креативної освіти, (педагога і учнів) яке: 1) створює

найкращі умови для розвитку навчальної і професійної - творчої мотивації; 2) надає навчанню характер співробітництва і співтворчості; 3) забезпечує досягнення цілей і задач креативної (творчої) освіти; 4) сприяє розвитку творчої особистості учнів 5) дає змогу педагогу та учневі підвищувати свій професійно - творчий потенціал [2, с. 226].

Функції творчої педагогічної взаємодії:

- 1) креативна - вона же творча інтеграційна діяльність, що включає педагогічні, професійні і творчі компоненти;
- 2) мотиваційна- «митив-ціль»;
- 3) освітня - освіта і виховання;
- 4) розвивальна;
- 5) фасілітаційна - підтримка, віра, довіра, взаємопідтримка.

Керувати процесом навчання - означає контролювати і коригувати ступінь творчого розвитку особистості, здатності до ефективного засвоєння та реалізації учебного матеріалу з урахуванням її вікових особливостей [2, с. 200].

М.М. Зіновкіна зазначає, що педагогічна діяльність є не лише шляхом до пізнання "внутрішнього світу" учня, але в основі лежить педагогічна творчість як процес і як результат.

Педагогічна взаємодія - це основа педагогічного спілкування, яке реалізується у вигляді діалогу. Для педагогічного діалогу важлива контактна взаємодія. Дуже важливим фактором являється взаєморозуміння, співпереживання, готовність до взаємодії. Ознаками контакту являється взаємне індивідуальне сприйняття вчителя і учнів, відкритість у відносинах, довіра. Сприйняття думок вчителя і учня як значних, розвиток їх в подальшому спілкуванні. Спільність важливих суджень. Збереження цікавості до подальшої взаємодії.

Важливе значення має аналіз розвиненості уміння у різних системах педагогічної взаємодії:

- 1) Учень - вчитель (індивідуальні)
- 2) Вчитель - учні (колективне)
- 3) Вчитель - колеги (групове)

Психологічна основа для використання методів впливу. Вимоги, методи, заохочення, покарання, навіювання, перспектива. Творча взаємодія полягає в співробітництві, реалізації індивідуального підходу.

А.В. Хуторський запропонував наступні методи організації творчого навчання:

1. Методи учнівського цілепокладання
2. Методи учнівського планування
3. Методи створення освітніх програм учнів
4. Методи нормотворчості
5. Методи самоорганізації навчання
6. Методи виступів
7. Методи взаімонавчання
8. Метод рецензування
9. Методи контролю
10. Методи рефлексії
11. Методи оцінювання
12. Методи самооцінювання [5].

Методи педагогічної взаємодії можна також поділити на такі групи як:

- 1) переконання, пояснювання, роз'яснення, навіювання;
- 2) організація діяльності, привчання;
- 3) методи стимулювання (мотивація, змагання, заохочення та покарання);
- 4) індивідуальні прийоми.

Звісно творчі креативні методи навчання досить важко класифікувати конкретні рамки, оскільки в них багато спонтанності, креативності. Інколи ані вчитель, ані учень не можуть остаточно передбачити чи планувати процес творчої взає-

модії на уроці в умовах індивідуального навчання. Але можна приблизно розподілити їх як це зробив А.В. Хуторський.

До творчих креативних методів автор відносить:

1. Метод запитування.
2. Метод вигадування.
3. Метод «якби».
4. Метод «зроби по своєму»
5. Метод створення образу.
6. Метод образної картини.
7. Метод випадкових асоціацій.
8. Метод гіперболізації.
9. Метод Аглютинації.
10. « Мозковий штурм».
11. Метод проєктів.
12. Метод дистанційних проєктів.
13. Метод синектики.
14. Метод морфологічного ящика.
15. Метод інверсії.
16. Метод різнонаукового бачення.
17. Проживання історії.
18. Відновлення історії.
19. Метод різних жанрів.
20. Метод винаходів.
21. Метод вигадування.
22. Метод складання.
23. Метод виготовлення.
24. Метод створення навчального посібника [5].

Також це можуть бути олімпіади, конкурси, різні дистанційні конференції для учнів, виступи, навчання учнем учня, написання рецензій учнями та інші.

Всі ці творчі методи чудові, але хотілося би нирнути глибше і роздивитися проблему яка виникає при взаємодії вчителя з учнем. Цією проблемою є амбівалентність при творчій взаємодії. А точніше поняття амбівалентності при творчій взаємодії між вчителем та учнем .

Амбівалентність - це психічний стан роздвоєності, співіснування протилежних відносин або почуттів (наприклад як любов і ненависть) до людини, об'єкта чи ідеї, невизначеність або нерішучість, яким напрямком слідувати чи як вчинити.

Амбівалентність є динамічною властивістю особистості, яка діє як варіативний регулятор поведінки в усіх сферах життя людей. Мотиваційна боротьба. Суперечливі процеси, протилежності і проблему амбівалентності досліджували такі вчені як Н.М. Ануфрієва, Е.І. Головаха, Н.В. Паніна.

Амбівалентність в теоріях неофройдистів розглядається як невід'ємне психологічне явище в структурі особистості С. Адлер, К. Хорні, К. Юнг.

Амбівалентність як чинник творчої взаємодії між вчителем та учнем виникає у відносинах між вчителем та учнем - але ця проблема є і повсякденною проблемою, яка виникає у відносинах між людьми. Не секретом є те що є незнайомі люди, які при спілкуванні одразу знаходять позитивний контакт між собою, а є й такі, яким дуже важко спілкуватися, налагодити контакт, не можуть знайти спільної мови. Так саме виходить у відносинах вчителя і учнів. Одні знаходять спільну мову можна сказати що вчитель і учень розкриваються один одному, працюють на одній хвилі. А інші не можуть налагодити добрий контакт, чи знайти спільну мову.

Не менш важливою проблемою яка може з'явитися під час навчання це амбівалентність при навчанні. Яка з'являється в процесі викладання чи при пояснюванні вчителем певної теми учню. І зароджується вона з різних причин, найчастіше через те, що учню не вистачає інформації і світогляду, обширного ін-

формування та певних знань. Причини можуть бути різні: може бути вік учня, тимчасові життєві кризи в особистості учня, і те що учень вперше стикається з певною інформацією - якої йому не вистачає для аналізу та освоєння даної вчителем інформації. І все це може впливати на учня так, що він недостатньо розуміє інформацію, погано сприймає чи не може повністю її осмислити, зрозуміти до кінця, він не певен в її точності.

Наприклад коли різні викладачі по своєму викладають одну й той саму тему, але кожен пояснює її з свого боку і по своєму. В той час в учня з'являється невпевненість стосовно правильності його розуміння теми, що викликає в нього вагання, і невпевненість в правильному розумінні теми. Все це викликає відчуття подвоєності всередині. Тобто відчуття амбівалентності.

Як підкреслили Д. Інгл і Г. Арковіц, що амбівалентність виявляється в разі, якщо людина має бажання до змінювання, але недостатньо застосовує знання про його здійснення.

Як зазначила Зелінська Т.М. що амбівалентність втілюється в характеристику соціальної ситуації розвитку, провідну діяльність, особистісні новоутворення та ознаки нормативної кризи [1].

Нажаль почуття амбівалентності викликають в середині не найкращі почуття, можна сказати що і розлад, особливо коли бажаєш навчатися, а така внутрішня суперечка, сумнів чи нерозуміння - заважає йти далі, тобто розвиватися. Все це змушує зануритися у власні внутрішні роздуми, заводить в глухий кут. Звісно що для подолання амбівалентності потрібна праця над собою, потрібна внутрішня сила духу для того щоб не здаватися а йти далі, і знайти правильні пояснення, правильне розуміння, що є подоланням прояву амбівалентності як бар'єрів на шляху до особистісного розвитку.

Амбівалентне зіткнення смислів як одночасне позитивне і негативне ставлення людини є одним із механізмів породження ціннісно-сислової сфери особистості [1].

Для того, щоб у реальній взаємодії вчителя та учня не виникало деструктивної проявів діяльностей та радіти ним, самопротяжність (життя не повинне бути прив'язане до безпосередніх потреб та обов'язків, воно має проєкцію у майбутнє у вигляді планів та сподівань), теплоту у міжособистісних контактах; самосприйняття; реалістичне ставлення до себе та зовнішньої реальності, що виявляється у гуморі, наявність єдиної життєвої філософії [3].

Психолог Г. Олпорт в дослідженнях феномену психологічно зрілої людини виокремив шість рис:

1. Зріла людина має широкі межі «Я». Зрілі індивідууми можуть подивитися на себе «з боку». Вони активно беруть участь у трудових, сімейних і соціальних відносинах, мають хоббі, цікавляться політичними і релігійними питаннями і всім тим, що вони вважають значущим.

2. Зріла людини здатна до теплих, сердечних соціальних відносин.

3. Зріла людина демонструє реалістичне сприймання світу.

4. Зріла людина демонструє реалістичне сприймання, досвід і домагання. Вона бачить речі такими, якими вони є, а не такими, якими вона хотіла б їх бачити.

5. Зріла людина демонструє здатність до самопізнання і почуття гумору. Вона має чітке уявлення про свої сильні і слабкі сторони.

6. Зріла людина володіє цільною життєвою філософією. Вона здатна бачити цілісну картину завдяки ясному, систематичному і послідовному виділенню значущого в особистості житті [4].

У психології вивчення зрілості представлено досліджуванням динаміки інтелектуальних і творчих здібностей, змінами головних мотивів та інтересів, пошуком закономірностей розвитку особистості.

Висновки. Узагальнення результатів дослідження проблеми творчої взаємодії вчителя та учня дає підстави зробити такі висновки:

амбівалентності педагог має бути перш за все зрілою особистістю.

Американський психолог Гордон Олпорт вивчаючи людину, як активного творця свого життя, звертається до поняття «зріла особистість» і зазначає, що вона виявляє здатність брати участь у широкому колі різноманітних

1. Творча взаємодія між вчителем та учнем передбачає співробітництво суб'єктів навчального процесу, активний прояв і розвиток їх особистісних функцій, що висуває ряд вимог до здійснення постійних і систематичних досліджень у цьому напрямку у контексті аналізу суб'єктивних та об'єктивних чинників творчої взаємодії вчителя в умовах індивідуального навчання.

2. На практиці необхідно актуалізувати суб'єктний досвід учня, досвід його звичної активності, досвід взаємодії, операційний досвід, функції і методи творчої педагогічної взаємодії з учнями, які включають наступні складові креативно-творчу; мотиваційну; освітню, виховну; розвивальну; фасилітаційну - віра в учня, довіра, взаємоповага, підтримка;

3. У процесі реалізації системної педагогічної взаємодії необхідно впроваджувати творчі креативні методи взаємодії вчителя з учнями та методи впливу на учнів, методи творчого навчання, які запропоновані видатними педагогами, але водночас, і це найголовніше зосереджуватися на конкретній ситуації взаємодії в умовах індивідуального навчання і використовувати лише те, що узгоджується із досвідом учня, його індивідуально-психологічними характеристиками і створювати умови для самореалізації в умовах інноваційних методів навчання.

4. Творча амбівалентність в учня під час навчання, під час творчої взаємодії може мати як деструктивний, так конструктивний вплив як на розвиток особистості учня, так і на процес спільної діяльності. З одного боку це почуття може викликати пізнавальний інтерес, бажання поповнювати свій багаж знань, розви-

вати нові навички і вміння, а з іншого розчарування і невіру у власні сили, відмову від діяльності. На виникнення зазначених почуттів діє багато чинників, але завдання вчителя запустити механізм самотворення особистості через прийняття, підтримку, орієнтацію на сильні сторони особистості учня та максимальне розкриття його потенційних можливостей в умовах індивідуального навчання. Відповідно, щоб реалізувати процес творчої взаємодії педагог має бути зрілою особистістю, займатися самоосвітою та постійним пошуком нових методів і технологій навчання.

Список використаних джерел

1. Зелінська Т. М. Амбівалентність інтегрального Я та дезінтегрального Я в осіб юнацького віку / Т. М. Зелінська // *Advanced education*. - 2014. - Вип. 2. - С. 40-48. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/novocv_2014_2_8
2. Зіновкіна М.М. Педагогічне мистецтво: модульно - кодовий навчальний посібник / М.М. Зіновкіна - М.: МГИУ, 2007. – 258 с.
3. Психология личности: Хрестоматия. Т.2 – Самара: Издат. Дом БАХ-РАХ, 1999. – 544 с.
4. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности / Л. Хьелл, Д. Зиглер – Изд. 2-е. – СПб.: Питер, 1998. – 608 с.
5. Хуторський А.В. 55 методів творчого навчання: Методичний посібник. - /А.В. Хуторський М.: Видавництво «Ейдос»; Видавництво Інституту освіти людини, 2012. - 42 с. : Ил. (Серія «Сучасний урок»).

Spisok vikoristanih dzherel

1. Zelins'ka T. M. Ambivalentnist' integral'nogo Ja ta dezintegral'nogo Ja v osib junac'kogo viku / T. M. Zelins'ka // *Advanced education*. - 2014. - Vip. 2. - S. 40-48. - Rezhim dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/novocv_2014_2_8

2. Zinovkina M.M. Pedagogichne mistectvo: modul'no - kodovij navchal'nij posibnik / M.M. Zinovkina - M.: MGIU, 2007. – 258 s.
3. Psihologija lichnosti: Hrestomatija. T.2 – Samara: Izdat. Dom BAHRAH, 1999. – 544 s.
4. Hjell L., Zigler D. Teorii lichnosti / L. H#ell, D. Zigler – Izd. 2-e. – SPb.: Piter, 1998. – 608 s.
5. Hutors'kij A.V. 55 metodiv tvorchoho navchannja: Metodichnij posibnik. - /A.V. Hutors'kij M.: Vidavnictvo «Ejdos»; Vidavnictvo Institutu osviti ljudini, 2012. - 42 s. : Il. (Serija «Suchasnij urok»).

Gavryliuk, D.O., Gomoniuk, V.O. Psychological-pedagogical aspects of creative interactions of a teacher with a student at individual trainings. *The article discusses the psychological and pedagogical aspects of creative interactions between a teacher and a student in an individual learning environment. It is focused on certain aspects of creative interaction, such as: ambivalence, personality maturity, focus on methods and technologies within the concept of the New Ukrainian School.*

The consequences of destructive pedagogical interactions are examined on the basis of analysis of objective and subjective reasons, and ways of this problem solving on the base of ideas of psychological well-being and personal resources are proposed.

Teachers' individual psychological peculiarities that can potentially influence the quality of creative pedagogical interactions at individual learning are singled out: temperament, culture of communication, a style of pedagogical work, attitude towards work, students, and colleagues, which affect quality of teaching, motivation to learning, attitude to individual classes.

The article stresses the very side of interactions, through which a teacher can inspire his/her student, raise the student's interest in the taught subject, help him/her

understand this subject more deeply, enjoy learning process and interpersonal interaction with the teacher.

The conclusion is made that it is necessary to actualize students' subjective experience, experience of their usual activities and interactions, operational experience, to take into account the functions and methods of creative pedagogical interaction with students.

Key words: *creative interaction between a teacher and students, individual learning, ambivalence, creative methods of interaction, New Ukrainian School.*

Відомості про автора

Гаврилюк Даяна О., аспірантка кафедри психології МАУП

Гомонюк Володимир Олександрович, науковий співробітник лабораторії психофізіології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Gavrilyuk, Diana O., a postgraduate student of the Department of Psychology, Interregional Academy of Personnel Management

Gomoniuk, Volodymyr Alexandrovich, researcher of the Laboratory of Psychophysiology, Kostyuk Institute of Psychology of the NAPS of Ukraine

E-mail dayana.gavriluk@gmail.com

УДК 159.9.07

Грись А. М.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ОСОБИСТОСТІ ПІСЛЯ РОЗРИВУ ЗНАЧИМИХ СТОСУНКІВ У КОНТЕКСТІ АДАПТАЦІЇ

Грись А.М. *Психологічна допомога особистості після розриву значимих стосунків у контексті адаптації. У статті представлено досвід практичної діяльності психолога із клієнтами після розриву значимих стосунків. Зосереджено увагу на окремих психологічних техніках, які є ресурсними у діяльності психолога у процесі надання психологічної допомоги.*